

ΕΚ ΤΟΥ ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ (VII) ¹

1

Ε. Μ. 13354. 13354 α. Στήλης λευκοῦ μαρμάρου δύο τεμάχια ². Εύρέθησαν εἰς Καλλιθέαν ³, ἐν τῇ ὁδῷ Κ. Δαβάκη, πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ ἀριθμοῦ 79, κατὰ τὴν διανοξιν ὑπονόμου ὑπὸ τῆς ΥΔΡΕΞ, καὶ δὴ εἰς βάθος 3.20 μ. ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους. Παρεδόθησαν εἰς τὴν Β' Ἀρχαιολογικὴν Ἐφορείαν τὴν 25^{ην} Σεπτεμβρίου 1962 ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω Ἐταιρείας καὶ κατεχωρίσθησαν εἰς τὸ βιβλίον εἰσαγωγῆς τῆς Ἐφορείας ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 1485 καὶ 1486.

Τὸ πρῶτον τῶν τεμαχίων ἔχει ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῆς στήλης λοξῶς ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ κάτω καὶ ἀριστερὰ εἰς σχῆμα τριγώνου (πίν. 43). Μετρεῖ κατὰ τὸ μέγιστον σφζόμ. ὕψ. 0.30 μ., τὸ μέγιστον σφζόμ. πλάτ. 0.23 καὶ πάχ. 0.09. Ἀκέραιον εἶναι ἐν ἀριστερῷ, ὡς καὶ ἄνω. Ἡ ἄνω πλευρὰ δὲν ἔχει λειανθῆ καὶ παρέχει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἔχει ἀποσπασθῆ τεμάχιον ἐκεῖθεν. Ἡ ὀπισθία πλευρὰ ἔχει ἀπλῶς «κυτηθῆ». Ἐπὶ τῆς προσθίας, εἰς τὸ ἄνω μέρος, ἔχει χαραχθῆ μονόστιχος ἐπιγραφὴ

Ἐ π ἰ Ν ι κ ο φ ῆ μ [ο ἄ ρ χ ο ν τ ο ς]

καὶ ὑπ' αὐτὴν ἀνάγλυφος στέφανος ἐκ κλάδου ἐλαίας μετὰ καρπῶν, σφζόμενος κατὰ τὸ ἀριστερόν του ἡμισυ περίπου. Ἐκ τῶν σφζομένων καὶ συμπληρουμένων γραμμάτων συνάγεται, ὅτι τὸ πλάτος τῆς στήλης ἦτο διπλάσιον τοῦ μεγίστου σφζομένου πλάτους τοῦ τεμαχίου τούτου, ἦτοι 0.45 μ.

Τὸ ἕτερον τεμάχιον εἶναι ἀκέραιον μόνον ἐν δεξιῷ (πίν. 44). Μετρεῖ κατὰ τὸ μέγιστον σφζόμ. ὕψ. 0.35 μ., τὸ μέγιστον σφζόμ. πλάτος 0.20. Ἐπὶ τούτου διετηρήθη τὸ δεξιὸν τμήμα δύο ψηφισμάτων, ἅτινα χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων δι' ἀγράφου καταλειφθέντος χώρου ὕψους 0.035 μ., ἦτοι ἑνὸς καὶ ἡμίσεος στίχου. Πόσον ἐλλεῖπει μεταξὺ τῶν δύο τεμαχίων δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ὀρισθῆ, διότι δὲν ἔχομεν τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου ψηφίσματος. Δὲν ἀποκλείεται δὲ νὰ ὑπῆρχε καὶ ἄλλο ψήφισμα πρὸ αὐτοῦ· τὸ ἴδιον δύναται νὰ λεχθῆ καὶ διὰ τὸ κάτω μέρος τῆς στήλης.

Ἐκ τῶν δύο ψηφισμάτων, ἀμφοτέρων τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς, σφζεται τὸ δεξιὸν τμήμα 25 στίχων, ἦτοι 12 τοῦ πρώτου, 13 τοῦ δευτέρου. Τὰ γράμματά των ἔχουν χαραχθῆ κατὰ στοιχηδὸν διάταξιν, τοῦ πρώτου ἐλαφρῶς ἀραιότερα, ὥστε ἕκαστος στίχος του νὰ ἔχη 34 γράμματα, ἦτοι κατὰ ἓν ὀλιγώτερα τῶν στίχων τοῦ ἑτέρου ψηφίσματος. Τὸν ἀριθμὸν γραμμάτων τοῦ πρώτου ψηφίσματος συνάγομεν ἐκ τῶν στίχων 8, 9 καὶ 10, ὧν αἱ συμπληρώσεις δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀσφαλεῖς. Ὁ ἀριθμὸς ἐλλειπόντων γραμμάτων τοῦ 20^{ου} στίχου, ἦτοι τοῦ 8^{ου} τοῦ ἑτέρου ψηφίσματος, συνεπληρώθη κατ' ἀναλογίαν ὁμοίων συγχορόνων ψηφισμάτων.

Καὶ τὰ δύο ψηφίσματα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἄρχοντος, τοῦ Νικοφῆμου.

1 Ἴδὲ καὶ ΑΔ 20, σ. 79 ἑξ.

2 Διὰ τὴν ἀδειαν δημοσιεύσεως εὐχαριστῶ τὴν δίδα Ἀγγελ. Ἀνδρωμένου, Ἐπιμελήτριαν παρὰ τῆ

Β' Ἀρχ. Ἐφορεία κατὰ τὸν χρόνον εὐρέσεως τῶν ἐπιγραφῶν τεμαχίων.

3 Τὸ σημεῖον εἰς ὃ εὐρέθησαν εἶναι εἰς τὴν ΒΑ. πα-

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς ἔχει ὡς ἀκολούθως :

- — — — —
- I [— — — Π Η . . ΟΠΑΤ
- I [— — αὐτῶι καὶ ἐκγό;] νοις ἀτέλεια[ν]
- [διὰ τρία ἔτη τῶν ἐγκυκλίων] ληιουργιῶν[.]
- [— — — — ἐ]πιμελητῆι μηθῆ-
- 5 [ν(;) — — —]μηδεμίαν μήτε
- — — — νναι πα[ρ]ὰ τὸ δό-
- [γμα τῆς φυλῆς ἀποτινέτω (;) χ]ιλίας δραχμὰς ἰ-
- [εράς τῶι Ἀκάμαντι· τὸ δὲ ψή]φισμα τόδ[ε] ἀνα[γ]-
- [ράψαι τοὺς ἐπιμελητὰς το]ύς ἐπὶ Νικοφήμο
- 10 [ἄρχοντος καὶ στήσαι ἐν τῶ]ι ἱερῶι τοῦ Ἀκάμ-
- [αντος· προσγράψαι δὲ καὶ (;) Ἀ]ριστοκράτην Θο-
- [ρίκιον καὶ⁷ Θορίκ]ιον.
- II [Ἐ π ἰ Ν ι κ ο φ ἦ μ ο] ἄ ρ χ ο ν τ ο ς
- — — — — ο Εἰρεσίδης εἶπε-
- 15 [ν· ἐπειδὴ ὁ κοσμητῆς τῶν ἐφ]ήβων Αὐτόλυκος κ-
- [αλῶς καὶ φιλοτίμως ἐπεμε]λήθη τῶν νεανίσκ-
- [ων, δεδόχθαι τῆι Ἀκαμαντίδ]ι φυλῆι ἐπαινέσ-
- [αι Αὐτόλυκον⁹ Θο]ρίκιον φιλοτιμ-
- [ίας ἔνεκα καὶ ἐπιμελείας τῆ]ς περὶ τοὺς ἐφή-
- 20 [βους καὶ στεφανῶσαι θαλλοῦ σ]τεφάνωι ἐπε[ι]-
- [δὰν τὰς εὐθύνας δῶι ὧν ἐπεμελή]θη, ἀρετῆς κ[α]-
- [ὶ ἀνδραγαθίας ἔνεκα· τὸ δὲ ψήφισ]μα τόδε ἀνα-
- [γράψαι τὸν γραμματέα τῆς φυλῆς ἐ]στήλην ἐν
- [τῶι ἱερῶι τοῦ Ἀκάμαντος, ἐφ' ἧς γέγρα]πται τὸ
- 25 [ψήφισμα περὶ τοὺς ἐφήβους ἐπὶ Μόλωνο(;)]ς ἀρχο-
- [ντος]

Διὰ τὸν Νικόφημον εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τὴν φιλολογικὴν παράδοσιν, ὅτι διετελέσεν ἄρχων κατὰ τὸ ἔτος 361/60 π.Χ. (KIRCHNER, P. A. 11067). Εἶναι ἐπὶ πλέον γνωστὸς ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ἐν IG II² 1438 στίχ. 9.

Στίχ. 2/3: ἀτέλεια[ν/διὰ τρία ἔτη]. Πρὸβλ. καὶ IG II² 1147 στίχ. 9 ἐξ ἀτέλεια]ν τ[ῶ/ν λη]τουρῶν τ[ῶν ἐγκυκλίων διὰ/δύο ἔτη] (ψήφισμα Ἐρεχθίδος), 1140 στίχ. 13 ἐξ ἀτέλεια]ν τῶν ἐκ τ[ῶ/ν νόμων λη]τουρῶν [ἀπ/ασῶν ἐφ' ὃ ἄ]ν ζῆι (ψήφισμα Πανδιονίδος).

Στίχ. 8/9: ἀνα[γ/ράψαι τοὺς ἐπιμελητὰς το]ὺς ἐπὶ Νικοφήμο. Ἴδὲ καὶ IG II² 1157 στίχ. 11 ἐξ ἀναγ[ράψαι δὲ τόδε τὸ ψ]ήφι[σ]μα τοὺς ἐπ[ι]μελητὰς τοὺς ἐπὶ Χ[ρ]έμη]τος ἄρ[χ]οντος] (ψήφισμα Πανδιονίδος).

Στίχ. 10/11: ἐν τῶ[ι ἱερῶ]ι τοῦ Ἀκάμ[αν]τος]. Ὅρα καὶ IG II² 1138 στίχ. 8 ἐμ/Π[αν]δίο-ρος, 1144 στίχ. 9: 1148 στίχ. 13/4, 1152 στίχ. 12/3 ἐν τῶ[ι ἱερῶ]ι τοῦ Παν[δ]ίου], 1149 στίχ. 5/6, 1163 στίχ. 26 ἐν τῶ[ι Ἰ]πποθωνίωι: 1158 στίχ. 9/10 εἰς τ[ὸ ἱερὸν τοῦ Κέκροπος], 1156 στίχ. 35 ἐν τῶ[ι τοῦ Κέκροπος ἱερῶ]ι].

Στίχ. 15: [ὁ κοσμητὴς τῶν ἐφ]ήβων. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, Ἀθην. Πολιτ. XLII, 2: ἐπὶ ἀντὶ δὲ δοκιμασθῶσιν οἱ ἔφηβοι, συλλεγέστες οἱ πατέρες αὐτῶν κατὰ φυλάς, ὁμόσαντες αἰροῦνται τορεῖς ἐκ τῶν φυλετῶν τῶν ὑπὲρ τετραράκοντα ἔτη γεγονότων, οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίστους εἶναι καὶ ἐπιτηδειοτάτους ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἐφήβων, ἐκ δὲ τούτων ὁ δῆμος εἶνα τῆς φυλῆς ἐκάστης χειροτονεῖ σωφρονιστὴν καὶ κοσμητὴν ἐκ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἐπὶ πάντας· συλλαβόντες δ' οὗτοι τοὺς ἐφήβους..

Βεβαίως θ' ἀνέμενε τις, ὅτι ὁ τιμώμενος ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ σωφρονιστὴς, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἀκαμαντὶς τιμῆ τὸν ἐξ αὐτῆς χειροτονηθέντα σωφρονιστὴν, διότι ἐπεμελήθη καλῶς καὶ φιλοτίμως τῶν νεανίσκων, ὡς δηλαδὴ καὶ ἐν IG II² 1156 (ψήφισμα Κεκροπίδος), 1159 (ψήφισμα Πανδιονίδος). Ἐπειδὴ τὰ περιελθόντα εἰς ἡμᾶς ψηφίσματα φυλῶν εἶναι σχετικῶς ὀλίγα, δὲν πρέπει νὰ ἀποκλεισῶμεν τὴν περίπτωσιν, ὅτι μία φυλὴ ἐδικαιοῦτο νὰ τιμήσῃ τὸν κοσμητὴν, τὸν «ἐπὶ πάντας» δηλαδὴ τοὺς ἐφήβους. Ἐὰν ἀντὶ κοσμητὴν συμπληρώσωμεν σωφρονιστὴν, τότε θὰ ἔχωμεν στίχον μὲ 38, ὅχι μὲ 35 γράμματα. Τρία ὁμῶς ἐπὶ πλέον γράμματα εἰς στίχον, οὗτινος τὰ γράμματα ἔχουν σκαλισθῆ κατὰ στοιχηδὸν διάταξιν, δὲν αἰτιολογοῦνται.

Στίχ. 17: [δεδοχθαι τῆ] Ἀκαμαντίδ]ι φυλῆ]ι, ὡς καὶ ἐν IG II² 1159 στίχ. 15/6 δεδοχθαι [τ]ῆ]ι Πανδιονίδ]ι φυλῆ]ι.

Στίχ. 19/20: ἐπιμελείας τῆ]ς περὶ τοὺς ἐφ]ή[βους καὶ στεφανῶσαι θαλλοῦ σ]τεφάνω]ι ὡς καὶ ἐν IG II² 1159 στίχ. 19 ἐξ. (ψήφισμα Πανδιονίδος).

ρουφὴν τῆς πλατείας Δαβάκη, καὶ κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῆς ὁμωνύμου ὁδοῦ (πρώην Δήμητρος) μὲ τὴν ὁδὸν Ἐ. Βενιζέλου (πρώην Θησέως), ἐφ' ἧς αἱ σιδηροτροχιαὶ τῶν τροχιοδρόμων. Ἡ βαθεῖα ἐπίχωσις ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἐκεῖ ἀπολύγει («σβήνει») ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ

ὑπερκειμένου λόφου, ἐφ' οὗ ἔχει κτισθῆ τὸ νότιον τμήμα τῆς Ν. Σμύρνης. Εἶναι δηλαδὴ τὸ πρῶτον σημεῖον, εἰς ὃ ἀπετίθεντο ἀπὸ αἰώνων ἡ ἰλὺς καὶ τὰ χῶματα τὰ κατερχόμενα πρὸς τὸ δυτικώτερον, χθαμαλώτερον καὶ σχετικῶς ὀμαλὸν ἔδαφος.

Στίχ. 23: [τὸν γραμματέα τῆς φυλῆς]. Μὲ τὴν ἀναγραφὴν τῶν ψηφισμάτων τῶν φυλῶν ἦσαν ἐπιφορτισμένοι οἱ ἐπιμεληταί, μίαν δὲ μόνην φορὰν ἢ φροντίς ἀναγραφῆς ψηφίσματος ἀνατίθεται εἰς [τὸν γραμματέα τῆς φυ[λῆς], IG II² 1158 στίχ. 11. Ἐὰν συμπληρώσωμεν κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, εὐδοοῦται ὁ στίχος, ἐὰν ὁμοῦς ἀντὶ τούτου συμπληρώσωμεν ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων ψηφισμάτων φυλῶν [τὸς ἐπιμελητάς], ὁ στίχος θὰ ἔχη ἓν ἐπὶ πλέον γράμμα.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει κατὰ τοῦτο ἰδιαιτέραν σημασίαν, ὅτι 1) ἀναφέρει ἱερὸν τοῦ ἐπωνύμου τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς. Τούτου τὴν ὑπαρξιν ἦτο λογικὸν νὰ ὑποθέσωμεν, μεμαρτυρημένος ὁμοῦς ἦτο βωμὸς μόνον τοῦ ἥρωος εἰς τὸ Δίπυλον τοῦ Κεραμειοῦ¹. 2) Τὰ ψηφίσματα εἶναι τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς, ἢ δὲ προβάλλουσα φυσικωτέρα σκέψις εἶναι, ὅτι ἡ στήλη ἴστατο εἰς περιοχὴν ἐλεγχομένην ἀπὸ τὴν ἐν λόγῳ φυλὴν. Εἰς τὴν περιοχὴν ὁμοῦς, εἰς ἣν αὕτη εὐρέθη, δὲν ἐντοπίζεται ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν τῆς ἀττικῆς τοπογραφίας δῆμος τῆς φυλῆς ταύτης, τοῦτο δέ, διότι δὲν ὑπῆρξαν αἱ σχετικαὶ προϋποθέσεις ἐκ τῆς φιλολογικῆς παραδόσεως ἢ ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ ἐπωνύμου τῆς φυλῆς, θὰ ἦτο φυσικόν, ἐὰν τοῦτο ἦτο ἰδρυμένον εἰς δῆμον τῆς φυλῆς. Βεβαίως δὲν εἶναι ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἢ ὑπαρξίς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἱερῶν τῶν ἐπωνύμων τριῶν ἄλλων τῶν ἀττικῶν φυλῶν, Ἐρεχθίδος, Κεχροπίδος, Πανδιονίδος. Ἀλλὰ τοὺς τρεῖς τούτους παλαιοὺς βασιλεῖς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποχωρήσωμεν τῆς Ἀκροπόλεως, εἰς ἣν ἀπήλαιον λατρείας πολὺ πρὶν ἢ ὁ Κλεισθένης ποιήσῃ ἐπωνύμους τῶν φυλῶν ἐκ τῶν προκρινθέντων ἑκατὸν ἀρχηγειῶν καὶ προσαγορεύσῃ τοὺς δῆμους τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν τόπων, τοὺς δὲ ἀπὸ τῶν κτισάντων². Τὰ ἱερά ταῦτα, ἐνῶ συνδέονται μὲ τὴν παλαιὰν κατοίκησιν³, δὲν ἀποκλείουν ὁμώνυμα ἱερά καὶ εἰς τοὺς δῆμους τῶν ἀντιστοίχων φυλῶν ἢ καὶ ἐκτὸς τούτων, ὅπως ἢ ὑπαρξίς βωμοῦ τοῦ Ἀκάμαντος εἰς τὸν Κεραμεικόν, ἐντὸς τῆς πόλεως (εἰς ἀντικατάστασιν πιθανῶς παλαιότερου), δὲν ὑπῆρξεν ἐμπόδιον διὰ τὴν λατρείαν τοῦ ἥρωος καὶ ἐκτὸς ταύτης (καὶ ἀντιστρόφως).

Διὰ τὸν σχετικῶς ἀκριβῆ τοπογραφικὸν προσδιορισμὸν πλείστων ἐκ τῶν ἀττικῶν δῆμων ὑπάρχει, ὡς εἶναι φυσικόν, ἀμφισβήτησις. Ἐκεῖ, ἐνθα ἡ παράδοσις διετήρησε τὸ ἀρχαῖον ὄνομα (Πειραιεύς, Ἀλιμοῦς, Φάληρον, Μαραθῶν κλπ.), δυνάμεθα νὰ προσβλέψωμεν μετὰ σχετικῆς ἐμπιστοσύνης. Τὸ ἴδιον δύναται νὰ λεχθῆ καὶ διὰ τοὺς δῆμους, ὧν ἡ ταύτισις ἐπιτυγχάνεται ἐπὶ τῆ βάσει φιλολογικῶν ἢ ἀρχαιολογικῶν δεδομένων, ἂν καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, οὐχὶ σπανίως, ἢ ὡς βεβαία θεωρουμένη θέσις δῆμον μετατίθεται, ὀρθῶς ἢ ἐσφαλμένως, προσκαίρως ἢ μονίμως, εἰς ἄλλην περιοχὴν τῆς Ἀττικῆς. Εἶναι τοῦτο ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα προβλήματα εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀρχαιότητος, εἷς τινὰ μάλιστα σημεῖα τοῦ ὅσον ἐντονώτερον ἐπιδιώκεται ἢ λύσις του, κατὰ τοσοῦτον περιπλέκεται καὶ δυσχεραίνεται αὕτη. Ἀσφαλῶς δὲν δοκιμάζει χαρὰν ὁ ἐρευνητής, ὅταν ἐξ ἀνάγκης ἐπιλαμβάνεται σχετικοῦ θέματος.

¹ IG II² 4983 (=AM 1942 σ. 73, Ν^ο 127) : Διὸς Ἐρκειοῦ. / Ἐρμοῦ. Ἀκάμαντος. 3^{ος} π.Χ. αἰών : JUDEICH, Topogr.², σ. 136.

² ΑΡΙΣΤΟΤ. Ἀθην. Πολιτ. XXI, 5-6.

³ ΘΟΥΚΥΔ. II 15. 6.

Τεσσάρων ἐκ τῶν δήμων τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς ἀγνοεῖται ἡ θέσις ἐν τῇ Ἀττικῇ. Εἶναι δὲ οὗτοι οἱ Εἰτεαῖοι, Κικυννεῖς, Κυρτεῖδαι καὶ οἱ Πόριοι. Οἱ Εἰτεαῖοι¹ θὰ πρέπει ἴσως νὰ ἀναζητηθῶσιν εἰς περιοχὴν εὐνοϊκὴν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὁμωνύμου δένδρου (ὄχθαι χειμάρρου, LÖPER, Die Trittyen und Demen Attikas ἐν AM 17, 1892, σ. 396 καὶ σημ. 1). Σήμερον δι' ἀνάλογον αἰτίαν καλεῖται Τζιτζιφιές περιοχή, ὅχι μακρὰν τοῦ μέρους, ἐνθα εὐρέθη ἡ ἐπιγραφή. Οἱ Κικυννεῖς τοποθετοῦνται εἰς τὰ περὶ τὸν Ὑμητιόν, ἐνῶ οἱ Πόριοι ἔλαβον πιθανῶς τὸ ὄνομά των ἐκ χαρακτηριστικῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους, εἰς ὃ ἦτο ὁ δῆμος. Πέραμα καλεῖται σήμερον ἡ περιοχή Β.Δ. τοῦ Πειραιῶς, ἀφ' ἧς διαπεραιοῦνται εἰς Σαλαμίνα, καὶ ὡς πόρος², ἀκόμη καὶ σήμερον, χαρακτηρίζεται εἰς Χίον ἢ στενὴ λωρὶς ἐδάφους, δι' ἧς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ διὰ μέσου ξένου κτήματος φθάνει ὁ γεωργὸς εἰς τὸ ἰδικόν του. Ἀνάλογος εἶναι ἡ σκέψις τοῦ MILCHHÖFER, Untersuchungen über die Demenordnung des Kleisthenes (Abh. königl. Akad. Wiss. Berlin 1892) σ. 25, πλὴν ἀφορῶσα εἰς τὸν Κηφισόν. Διὰ τοὺς Κυρτεῖδας δὲν ὑπάρχουν ἐνδείξεις, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ ἀσήμαντος οὗτος δῆμος (οὐδεμία ἐπιτυμβία ἐπιγραφή μὲ τὸ δημοτικὸν τοῦτο ἔχει εὐρεθῆ) θὰ ἦτο ἐγγὺς τῆς ἀκτῆς, ἐὰν τὸ ὄνομά του ἔχει σχέσιν μὲ τὴν λέξιν κῆτος. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ ἐγγυτέρα ἀκτὴ δὲν προσφέρεται διὰ τὸ εἶδος τοῦτο ἀλιείας. Ἡ θέσις τοῦ δήμου θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ εἰς βραχώδη κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκτὴν, μὲ ἄγονον καὶ πενιχρὰν ἐνδοχώραν, μὴ ἐπαρκοῦσαν διὰ τὴν διατροφήν πολλῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν τὸ μέρος, εἰς ὃ εὐρέθη ἡ ἐπιγραφή, εἶναι περιοχή δήμου τῆς Ἀκαμαντίδος, οἱ Εἰτεαῖοι ὡς δῆμος ἄστεως συγκεντρώνουν τὰς περισσοτέρας πιθανότητας. Ἀλλὰ ἐὰν δεχθῶμεν τὴν ὑπαρξιν δήμου ἐκεῖ ἀνακύπτει ἄλλη δυσχέρεια, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἐδαφικὴ ἔκτασις τῶν μεταξὺ ἄστεως καὶ τοῦ σημείου τούτου (εἰς ὃ εὐρέθη ἡ ἐπιγραφή) δήμων θὰ ἦτο πολὺ περιορισμένη, οἷον εἰς λωρίδες ἐδάφους, ἀφοῦ ἀμέσως ἐκεῖθεν πρὸς Βορρᾶν ἐντοπίζεται ὁ δῆμος τῶν Ξυπεταιῶνων καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὸ ἄστρ ἄλλος δῆμος.

Ὑπάρχουν κατὰ ταῦτα αἱ ἐξῆς δυνατότητες διὰ τὴν ἔνταξιν τῆς περιοχῆς εἰς τὰ

1 Αἱ ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαὶ μὲ ὀνόματα Εἰτεαίων, σπουδαῖος σύμμαχος εἰς ἄλλας περιπτώσεις, δὲν μᾶς βοηθοῦν ἐν προκειμένῳ· διότι περισυνελέγησαν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς παλαιότερας ἐποχὰς καὶ ὡς τόπος εὐρέσεώς των ἀναφέρεται συνήθως ἐκεῖνος, εἰς ὃν τὰς εἰδὸν οἱ μελετηταί. Εἰς ἐκείνας, δι' ἃς ἀναφέρεται ἐν IG II² τὸ μέρος ἐνθα εὐρέθησαν (Κεραμεικός), ἃς προστεθῆ καὶ ἡ ἐν IG II² 6005 (ἀνω ἡμισυ εὐμεγέθους κιονίσκου), δι' ἣν σημειοῦται ἐν τῷ εὐρετηρίῳ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου (E.M. 5374), ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς Λεωφόρου Συγγροῦ (ἐγγὺς ἐργοστασίου Φίξ). Τὸ ἴδιον ἰσχύει καὶ διὰ τὰς ἐπιτυμβίους ἐπιγραφὰς τῶν Ξυπεταιῶνων. Ἐν προκειμένῳ σημειοῦμεν, ὅτι ἡ στήλη μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ἐν IG II² 6940 (=E.M. 206) προέρχεται ἐκ τοῦ χώρου τοῦ Ὀλυμπίου καὶ παρεδόθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ὑπὸ Γ. Νικολαΐδου. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ καὶ τοῦ λόγου ὄντος περὶ μὴ ἀναγραφομένου ἢ οὐχὶ ὀρθῶς ἀναγραφομένου τόπου εὐρέσεως ἐνεπιγράφων λίθων, ἃς σημειωθῶσιν τὰ ἐξῆς: Διὰ τὸν κιονίσκον ἐφ' οὗ

ἡ ἐν IG II² 8849 (II 2991) ἐπιγραφή, ἀναγράφεται ὑπὸ ΚΟΕΗΛΕΡ καὶ ΚΙΡΧΝΕΡ, «Piraei». Ὁ ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ (ἀρ. 1810) σημειοῖ: «Ἀθῆναι βορείως ἀγ. Τριάδος, οἰκία Χρ. Βούλγαρη». Εἰς τὸ Ἐπιγραφικὸν Μουσεῖον φυλάσσεται ἡμερολόγιον τῶν ἐν τῷ Κεραμεικῷ ἐν ἔτει 1870 διενεργηθεισῶν ἀνασκαφῶν, συνταχθὲν προφανῶς ὑπὸ φύλακός τινος, ἐν ἀρχῇ δὲ τούτου γίνεται λόγος διὰ τυχαίως ἀνευρισκομένης ἀρχαιότητος. Διὰ τὸν ἀνωτέρω κιονίσκον σημειοῦνται ἐν αὐτῷ: «Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἐλαιοτριβείου—πιθανῶς ἡ σημερινὴ ὁδὸς Κλεομβρότου—καὶ ἐπὶ τῆς οἰκίας Χρήστου Βούλγαρη λιθοτόμου». Ὁ αὐτὸς συντάκτης τοῦ ἡμερολογίου σημειοῖ διὰ τοὺς κιονίσκους, ἐφ' ὧν αἱ ἐπιγραφαὶ ἐν IG II² 6507 καὶ 6921, ὅτι ἀμφοτέρω ἦσαν ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ Δημητρίου Ἰωάνν. Βασιλῆ, γεωργοῦ, κάτωθεν τοῦ Ἀρείου Πάγου.

2 Ἰδὲ καὶ IG I² 40 στίχ. 20 ἐὰν δ]έ τις ἐξς Ὁροπῶ ε]ς] hEs[τιαίαν, τὸ μὲν κα/τ] Ὁροπὸν πόρο με[δ]ἐν προ[αττέσθο].

πλαίσια τῶν τριπτῶν καὶ δήμων τῆς ἀθηναϊκῆς διοικήσεως: 1) Ὅτι ἦτο ἐκεῖ εἰς τῶν δήμων τῆς Ἀκαμαντίδος, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ πιθανῶς ὁ τῶν Εἰτεαίων. 2) Ὅτι ἦτο ἐκεῖ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀκάμαντος, εἰς ὃ ἐφυλάσσοντο ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς φυλῆς. Τὸ ἱερὸν θὰ ἦτο ἰδρυμένον εἰς δήμον τῆς φυλῆς ἢ καὶ ὄχι. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, τὴν ὑπαρξίν δηλαδὴ τοῦ ἱεροῦ εἰς δήμον ὄχι τῆς Ἀκαμαντίδος, τὰς περισσοτέρας πιθανότητας συγκεντρώνει ὁ τῶν Ξυπεταιῶνων, ἀνήκων εἰς τὴν Κεκροπίδα φυλήν.

Ὑπάρχουν δὲ λόγοι μὴ ἀποκλείοντες τοιοῦτο ἐνδεχόμενον, λόγοι πηγάζοντες ἀπὸ παράδοσιν ἀναφερομένην εἰς ἥρωικὰς πράξεις τῆς παλαιότητας ἱστορίας τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Κατὰ ταύτην ὁ Ἀκάμας (υἱὸς τοῦ Θησέως;), ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Δημοφῶντος ἐπανάφερον τὸ Παλλάδιον ἐκ Τροίας¹. Εἰς ποῖον μέρος τῆς Ἀττικῆς ἀπέθεσαν τοῦτο δὲν παραδίδεται· δύναται ὅμως νὰ ἦτο τοῦτο ἢ Ξυπετὴ κατὰ τὸν εὐφυᾶ συνδυασμὸν τοῦ GRUPPE², στηριζόμενον εἰς τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν τῶν δύο ἀδελφῶν εἰς τὸν τρωικὸν πόλεμον ἀφ' ἐνὸς καὶ τοὺς δεσμοὺς τοῦ Τεύκρου πρὸς τὴν Ξυπετὴν ἀφ' ἐτέρου³. Δὲν διστάζει μάλιστα οὗτος, καίτοι δὲν μαρτυρεῖται, νὰ δεχθῆ, ὅτι ὑπὸ τοῦ Τεύκρου εἶχε μεταφερθῆ τὸ Παλλάδιον εἰς Τροίαν.

Ἐὰν εἰς τὴν θέσιν εὐρέσεως τῆς στήλης ὑπῆρχεν ὄντως τὸ ἱερὸν τοῦ ἐπωνύμου τῆς Ἀκαμαντίδος, τοῦτο δὲν θὰ ἦτο ἐξ ἀρχῆς ἰδρυμένον ἐπ' ὀνόματί του, ἀλλὰ ἡ παλαιότερα λατρεία, τοῦ Παλλαδίου, ὑπεχώρησεν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἥρωος σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου καὶ μετὰ τὸν ἀφηρωισμόν του, ὅπως ἀντιθέτως εἰς τὴν Ἐλευσίνα, εἰς τὴν θέσιν λατρείας τοῦ Δημοφῶντος, ὑπεισήλθεν ἡ λατρεία τοῦ Τριπτολέμου.

Ὡς συνέπεια τοῦ ἀνωτέρω προβάλλει ὁ ἀκριβέστερος ἐντοπισμὸς τοῦ δήμου τῶν Ξυπεταιῶνων, ὡς θέσις τοῦ ὁποίου ἐθεωρεῖτο ἢ κατὰ τὸν λόφον τῆς Σικελίας ἢ ἢ κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ ἀμαξιτῆς ἢ ἢ κατὰ τὸν λόφον τοῦ Ἀγ. Σώστη περιοχῆ⁴. Ὅτι ὁ δήμος ἦτο κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ἀθηναϊκοῦ λεκανοπεδίου συνήγετο ἐκ τοῦ ὅτι ἀνήκεν οὗτος εἰς τοὺς τετρακώμους, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Πειραιέων (Ἴπποθωντίδος), Φαληρέων (Αἰαντίδος) καὶ Θυμοιταδῶν (Ἴπποθωντίδος).

Δὲν ἀποκλείεται λοιπὸν τὸ κεντρικὸν τοῦτο τμήμα τῆς σημερινῆς Καλλιθέας νὰ κατελάμβανεν ὁ δήμος τῆς Ξυπετῆς.

¹ Τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν παρὰ SOLDERS, *Ausserstädtische Kulte*, σ. 74, 1 καὶ 10, 9.

² *Griech. Mythol. und Religionswiss.*, σ. 22.

³ Ἐθχαριστῶ τὸν ἐρευνητὴν τῆς ἀττικῆς τοπογραφίας, καθηγητὴν κ. Eliot, διὰ σχετικὴν ὡς πρὸς τοῦτο

ὑπόδειξίν του.

⁴ E. KIRSTEN, *Der Gegenwärtige Stand der attischen Demenforschung* (ἐν *Atti del terzo congresso internazionale di Epigrafia greca e latina Roma 1957*) σ. 156.

2

Ε. Μ. 13352. Ἡ ἐν πίνακι 4^α ἐνεπίγραφος στήλη προέρχεται ἐκ τῆς περιοχῆς Σπάτων Ἀττικῆς (ἐγγὺς κτήματος Καμπᾶ) καὶ ἐκομίσθη εἰς τὸ Ἐπιγραφικὸν Μουσεῖον τὴν 8/1/1966 ὑπὸ τοῦ ἐφόρου κ. Φ. Σταυροπούλλου, τὸν ὅποιον εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀδειαν δημοσιεύσεως. Εἶναι ἀκεραία ἄνω ὡς ἐπίσης καὶ δεξιᾶ. Μειρεῖ κατὰ τὸ μέγιστον σφζόμ. ὕψ. 0.225 μ., τὸ μέγιστον σφζόμ. πλάτ. 0.14 καὶ πᾶχ. 0.052. Ἐπὶ ταύτης ἀναγιγνώσκεται τὸ δεξιὸν 14 στίχων ἐπιγραφῆς, ἧτις, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς μορφῆς τῶν γραμμάτων, δύναται νὰ χρονολογηθῇ ἐκ τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 5^{ου} π.Χ. αἰῶνος. Εἶναι χαραγμένη στοιχηδὸν καὶ ὁ τεχνίτης ἐτήρησε τὴν διάταξιν ταύτην μετὰ περισσοῦς σχολαστικότητος, καταλείπων ἐκεῖ, ἔνθα τοῦτο ἦτο ἀναγκαῖον (στίχ. 4. 7. 11. 13), κενὸν χῶρον μείζονα τοῦ κανονικοῦ μεταξὺ δύο γραμμάτων, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὥστε νὰ συμπίπτῃ ὁ ἄξων ὑπερκειμένου γράμματος πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ ἀντιστοίχου γράμματος τοῦ ὑποκειμένου στίχου. Ἡ λῆξις παραγράφου, ὡς ἐν στίχῳ 6 καὶ 10, δηλοῦται διὰ τριῶν ἐν κατακορύφῳ διατάξει στιγμῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐν προκειμένῳ, ἵνα μὴ ταραχθῇ ἡ στοιχηδὸν διάταξις, ἡ στίξις δὲν καταλαμβάνει πλήρη χῶρον γράμματος. Ἡ δίκτην γράμματος ἰῶτα, μὲ τὰς τρεῖς κατ' ἴσας ἀποστάσεις ἐπὶ τοῦ ἄξονός του μικρᾶς κοιλότητος, στίξις, παρεμβάλλεται συμμετρικῶς εἰς τὸν χῶρον μεταξὺ δύο γραμμάτων. Τὸ οὕτω περιελθὸν εἰς ἡμᾶς τμήμα τῆς στήλης κατελάμβανε τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ πλάτους τῆς ἐξ ἐκάστου στίχου ἔχομεν 9 κατὰ μέσον ὄρον γράμματα, ἐκ τῶν 20 ἐν συνόλῳ ὡς τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῶν στίχων 6, 11 καὶ 12.

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς ἔχει ὡς ἐξῆς:

. ἀντ
[. χρ] εμά [τὸ]ν με ε-
. ν μεδὲ δοσι
[. με δ'] ἐ π ἰ δ ι α λ ε χ-
5 [σ ε ι] ι τ ε χ ν ε ι μ ε-
[δὲ με χ α ν ε ι με] δε μι α ἰ; ἐ δ ν
[δὲ] με καταλίπ-
[ε ι] ε ν α ς κ λ ε ρ ο -
. α ι τ ο ν κ ο .
10 τ ι δ ὀ ν; ἐ δ ν
[δέ τ ι ς ἐ π ι φ σ ε φ] ἰ ζ ε ι ἀ λ λ [α]
[πα ρ ἄ τ ἄ ν ὕ ν ἐ φ σ] ε φ ι σ μ ἐ ν α
[. ε] θ θ υ ν ἐ σ θ -
[ὀ χ ι λ ἰ α ι σ ι ν δ ρ α χ μ ε σ ι;] τ .

Πρόκειται περὶ ψηφίσματος γένους ἢ φρατρίας, τὸ ὁποῖον ρυθμίζει περιουσιακὰ θέματα.

Στίχ. 1. Τὰ σφζόμενα τρία γράμματα τούτου εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνήκουν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ὀνόματος τοῦ γένους, φρατρίας (στίχ. 10) ἢ νὰ προέρχονται ἀπὸ φραστικὴν διατύπωσιν οἷα ἢ

[. ὅπως] ἄν τ[ὰ κοινὰ σ]-
[ἄ̄ εἰ̄]

Στίχ. 4/5 ἐπὶ διαλεχ[σει]. Ἐὰν εἶναι ὀρθὸς ὁ διαχωρισμὸς τῶν λέξεων, τότε ἔχομεν τὸ οὐσιαστικὸν διάληξις (διαλαγχάνω). Ἄρποκρ. *διαλήξεις· διαιρέσεις κλήρου*: Σουΐδας: Ἄντιφῶντος *ἀπόσπ.* 64.

Στίχ. 7. Εἰς τὸ ἐλλεῖπον πρῶτον τμημὰ του δύναται νὰ συμπληρωθῆ:

[δὲ κ' ἀποθανόν]

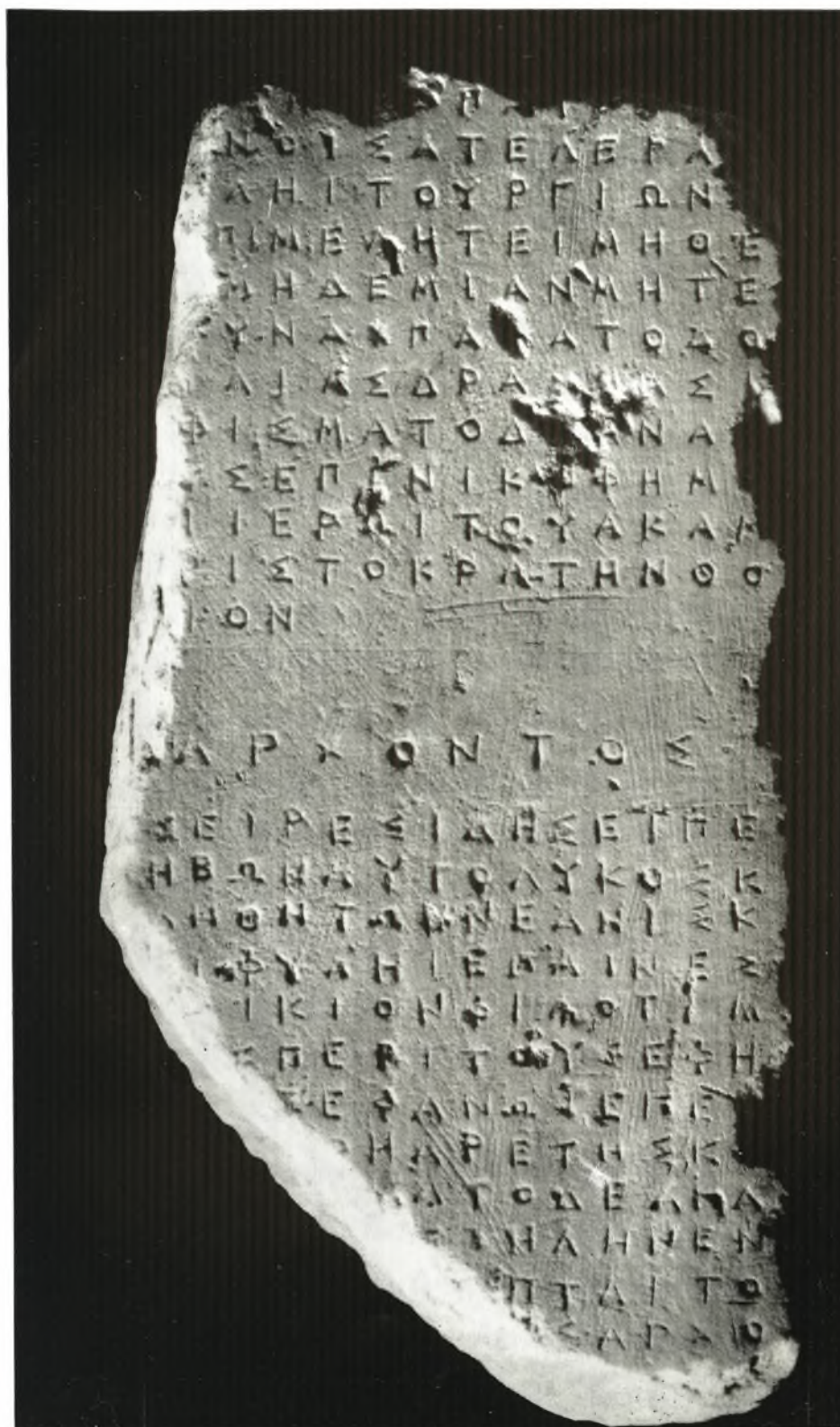
Στίχ. 8. Ἐπίσης θὰ ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῆ ὡς:

[εἰ παῖδας ἄρσ]ενας

ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ Θ. ΜΙΤΣΟΣ

Τὸ ἄνω μέρος τῆς στήλης ἐκ τῆς ὁδοῦ Δαβάκη.

Τὸ κάτω μέρος τῆς στήλης ἐκ τῆς ὁδοῦ Λαβάκη.

Ἐνεπίγραφος στήλη ἐκ Σπάτων Ἀττικῆς.